

Zoete snoetjes en zure zielen

MariJo Moore

Meerdere glimmende kraaien zaten op afzonderlijke takken van een dode eik.

Velen krijsten en schreiden, kwaad op hun lot.

Een bleef stil, behalve af en toe een zacht zingen ...

Omdat er geen ceder of salie bij de hand is, smudge ik de verschaalde negatieve lucht van de kamer met mijn gezang en laat zoete Cherokeewoorden in en uit zweven tussen de tralies die mij opsluiten. Lang geleden kwam ik op het punt dat ik niet al te goed kan slapen. Er bleef niets moois over om van te dromen, denk ik. Dus zing ik.

Ze denken hier allemaal dat ik zot ben. Zot en wild. Ik voel hen naar mij staren. Ik weet dat ze luisteren als ik mijn liederen zing, zelfs al doen ze alsof van niet. Ze kunnen het toch niet verstaan, want ze kennen mijn taal niet. En zij begrijpen niet dat ik deze stinkende gevangenislucht proper *moet* smudgen voor ik mijn kleinkindjes kan zien. En omdat het onwaarschijnlijk is dat ik hier ceder of salie te pakken krijg, smudge ik met mijn gezang.

Er is veel pijn in mijn leven geweest. Het is heel moeilijk nu diep te ademen zonder dat de pijn in mijn hart klauwen krijgt en zich vastklampt aan wat er van mijn luttele zoete herinneringen overblijft. Hoewel het soms pijn doet het zoete te herinneren, zuig ik de gereinigde verschaalde lucht in, duw ze diep in mijn ziel en laat de gezichtjes van mijn kleinkindjes aan het eind van mijn brits naar boven komen.

Weet je, spiritueel ben ik een sterke vrouw, vol kracht en vol van het mysterie. Maar het drinken heeft de geest van het genezende medicijn in mijn Cherokeebloed besmeurd en soms kost het moeite om het te vinden. Tuurlijk zweven de bittere herinneringen altijd de kamer binnen en vegen de zoete snoetjes van mijn kleinkindjes uit. Nadat de lichten allemaal uit

zijn, lig ik lang stil op deze smalle, harde brits, omringd door de redenen waarom ik deze gevangenis als mijn thuis heb leren kennen: alcohol en een opvliegend karakter. Onverbeterlijk, zo noemde de rechter mij. Ik wist niet eens wat dat betekende, tot ik een geverfde blonde op een dag dat woord hoorde uitleggen.

'Dat betekent dat ge u in 't publiek verdomme niet kunt gedragen,' zei ze driftig kauwend op Juicy Fruit. 'Dat betekent dat ge zat wordt en dat ge dan uw gat overal laat zien.'

Ik begreep wel ongeveer wat ze zei. Was het dat wat ik had gedaan? Was ik zat geworden en had ik mijn gat overal laten zien? Veel te dikwijls.

Ik drink, omdat ik niet weet, hoe niét te drinken. Alcohol is de vloek van mijn ras en heeft eindeloos veel harteer aan mijn volk bezorgd. Het biedt een achterbakse uitweg aan zovelen. Een manier om de pijn te verzachten van arm opgroeien en je voelen als een tweederangsburger. Een manier om je trots op te bouwen, zelfs al is het maar heel even. Een manier om moed op te bouwen. Een manier om te vergeten.

Je hoort van alles als je zit te drinken met de jongeren die naar de universiteit gingen en dan terugkomen. Zij zeiden dat er twee redenen zijn waarom alcohol zoveel pijn en smart aan de indianen heeft bezorgd. Iemand zei dat wij indianen geen alcohol konden verdragen vanwege de suiker erin. Duizenden jaren voor de Europeanen geland zijn, hadden we geen geraffineerde suiker in ons dieet en dat de alcohol pure suiker wordt in ons bloed en alles bederft. Zoals het ons denken bederft. Dan zei iemand anders dat wij indianen zulke spirituele mensen van aard zijn - zo dicht bij de aarde en zo -, dat als boze geesten door de alcohol in ons worden gestopt, dat we dan absoluut gek worden. Ik weet eigenlijk niet met welke van de twee ideeën ik het meest akkoord ga, want ze klinken voor mij allebei erg overtuigend. Ik weet alleen dat drinken een wereld van problemen in mijn leven heeft veroorzaakt.

Het begon met de alcohol die ik op de adem van mijn stiefvader rook als die 's avonds laat naar mijn kamer kwam. Ik denk dat ik niet ouder dan tien was. Alles in mijn leven werd wazig na die keren. Zelfs toen ik veertien was en er een tractor over hem kantelde en hem zo erg kreupel maakte dat hij me 's nachts met rust liet, kon ik toch mijn verstand niet laten werken zoals ik dat wilde. Ik kon me op school niet concentreren en wilde niemand dicht bij me hebben. Ik dacht dat met mij iets echt goed fout moest zitten door al

die dingen die hij met me gedaan had. Ik begon dus te drinken, net als hij.

In het begin was het lollig. Bier drinken en rondlopen met de andere jongeren gaf me op saaie avonden iets te doen, maar tegen dat ik 21 was geworden, getrouwd was en drie kinderen had, was alcohol een noodzaak geworden. Een kwade vriend zonder wie ik niet kon leven en die veel meer pijn teweegbracht dan hij ooit kon verzachten.

Dus dronk ik en geraakte ik altijd in de gevangenis, omdat ik onverbeterlijk ben. En nu ben ik in de gevangenis. Hier in Raleigh, North Carolina. Het lijkt erop dat de rechter me niet geloofde toen ik zei dat ik niet meer zou drinken. En hij geloofde me zeker niet toen ik zei dat ik die vrouwelijke agent niet had willen slaan. Maar ze had me niet mogen duwen. Het is niet slim met een zatte indiaanse vrouw te rotzooien.

Ik weet dat al die vrouwen die hier met mij opgesloten zitten, denken dat ik zot ben. Ik ben traag en ik spreek niet dikwijls Engels, maar ik begrijp het nogal goed. En ik weet dat mijn verstand niet helemaal om zeep is. Want alcohol wordt mijn dood. Ik weet dat dat een feit is. Zoals ik weet dat hij de schuld zal zijn van veel hartzeer in het leven van mijn kleinkindjes. Ik weet dat sommigen van hen door die donkerte zullen moeten gaan die komt van te veel van dat vergif innemen, precies zoals ik heb moeten doen. Maar ik weet dat sommigen van hen de boodschap zullen begrijpen dat het niet goed is als je je ziel verdrinkt in door mensen gestookte geestrijke drank.

Zij schreeuwen weer tegen mij, deze opgesloten vrouwen met hun zure zielen. Ik denk dat ze niets beters te doen hebben. Zo gauw ik begin te zingen voel ik dat de lucht verstilt, alsof ze allemaal bang van me zijn of zo. En als ik dan in de geest van het gezang kom en luider begin te zingen, beginnen ze tegen mij te schreeuwen. Ze houden niet veel van mij, denk ik. Gewoon omdat ik niet veel babbelen en luid zingen naar de plaats aan het einde van mijn brits staar.

Zij weten niet dat dit de plaats is waar ik de zoete snoetjes van mijn kleinkinderen kan zien. Ik zie ze elke keer nadat ik deze nare verschaalde gevangenslucht met mijn zingen gezuiverd heb. Het kan me niet schelen als ze allemaal denken dat ik gewoon een zotte indiaanse vrouw ben; ik ben nog niet zo zot dat ik mijn bloedverwanten vergeten ben. Hun mooie, donkere gezichtjes glimlachend naar hun oude U ni li si. Ik zie ze zo klaar als de

dag, alle zeven. Het is een wonderlijke zegen een collectie zoete snoetjes tussen al deze zure zielen te zien.

Zingende Martha arriveerde in deze gevangenis wild en vol boze energie, luidkeels schreeuwend, 'Dah gwah doh ah Ma di! Zah lah Gee!' Of zoiets. Natuurlijk wist niemand wat ze schreeuwde, want ze schreeuwde in Cherokee. Ik hoorde het sommigen van hen spreken aan de Qualla Boundary. Ik ben er vaak geweest om naar pow wows en bijeenkomsten en zo te gaan. Ik ben er zelfs eens naar een motorrally geweest. Sommigen zeggen dat het klinkt als vogels die tsjirpen als de indianen hun moedertaal spreken, maar toen ze Zingende Martha binnenbrachten en twee cellen verder opsloten, klonk ze als een hoop dolgedraaide kraaien, die hun kop van hun lijf schreeuwden.

Ze zingt 's avonds in haar cel, diep en laag, onder haar adem, maar wij die dicht bij haar zitten, kunnen haar horen. Dan wordt ze luidruchtiger en luidruchtiger en vuriger en vuriger. Haar stem laat je niet los, is bijna schrikaanjagend, als een sirene van een ziekenwagen laat op de avond. Je weet wat ik bedoel. Je hoort het en vraagt je af hoe dicht bij je huis hij zal komen. En dan als hij wegrijdt tot waar je hem niet meer kan horen, stel je je voor wie er in zou zitten. Een vrouw ineengeslagen door haar vent, een jong kind verbrand aan een fornuis, of iemand als ik die aan de coke zat en van geen ophouden wist. In ieder geval zo is haar stem, interessant en beangstigend tegelijk.

Ik luister naar haar huilen, zingen en kreunen en ergens troost het mij. Niet dat ik denk dat ik het beter zou hebben, nee hoor. Verdomme, ik ben even opgesloten als zij. Je kan de vriendin van je vent niet meer overhoop schieten en er ongestraft vanaf komen zoals vroeger. Je weet wel, zoals je in de cowboyfilms ziet. Een vrouw kon toen elke teef aan flarden schieten die met haar man zat te rotzooien en het publiek moedigde haar dan nog aan. De meesten tenminste. Ik ben er om de drommel niet zo vanaf gekomen, dus hier zit ik op mijn dik gat er dag en nacht over na te denken en te luisteren naar Zingende Martha schreiend en kreunend, elke avond.

Ongeveer drie maanden volg ik nu les om mijn middelbaar te halen voor het geval dat ik ooit op borgtocht vrijkom. Dat zal wel denk ik. Dan heb ik een behoorlijke job nodig om voor mijn twee kinderen te zorgen. God weet wat ik zou doen. Misschien kom ik in zo'n managementprogramma van Burger King of zo. Dat zou leuk zijn. Mensen zeiden altijd dat ik een lieve glimlach had. Ja, ik zou kunnen leren frieten te bakken en hamburgers op

de plaat te gooien en mezelf in de kortste keren opwerken helemaal, tot assistent-manager.

Ik weet dat het vreemd is, maar Zingende Martha geeft me troost. Ik denk dat het is omdat ik voor Engels poëzie heb gestudeerd. Ik hou van poëzie. Ik hou van de manier hoe het klinkt als de leraar het luidop voor ons voorleest. Ik hou van hoe dat in mijn mond voelt als ik het stilletjes voor me zelf lees. Vooral de poëzie van Emily Dickinson.

Veranderen? Als de heuvels.

Vertwijfelen? Als de zon

Vraagt of zijn glorie

De volmaakte is.

Wel, dat klinkt hetzelfde als Zingende Martha! Verdomme, ze heeft geen krimp toegegeven sinds ze hier is. Zelfs als de vrouwen tegen haar roepen dat ze moet ophouden met dat vreemde gezang, gaat ze gewoon door. Het is alsof ze iemand roept, of zoiets. In ieder geval is haar gezang goede achtergrondmuziek als ik poëzie voor mezelf lees. Ik vind het wel prettig. Soms zou ik willen dat ik met Zingende Martha zou kunnen praten en haar vertellen hoe deze poëzie me aan haar doet denken. Maar je kan haar helemaal niet benaderen. Ze is van het type dat je beter met rust laat.

Het is nu drie weken zo geweest, ik die 's avonds voor mezelf voorlees en Zingende Martha zingend en huilend. Vanmorgen stierf ze. Amper op en ze stierf daar in haar cel. Ik wist dat ze erg door de D.T's ging sinds ze hier kwam, want ik heb genoeg van dat soort shit gezien om te weten wat er aan de hand was. Bevend en zwetend en dat soort dingen. Ze had een borrel nodig, erger dan wie ik ooit gezien had, behalve dan mijn pa.

Misschien was dat haar dood, geen alcohol hebben. Misschien dat er nooit eens iemand haar kwam opzoeken, haar van eenzaamheid deed sterven. Ik weet niet wat er in het hoofd van anderen omgaat. Hoe zou ik ook? Ik wenste nog altijd dat ik haar had leren kennen. Haar had verteld hoeveel haar zingen voor me betekende. Misschien had ik haar wel één of twee gedichten voorgelezen.

Elysium is zo ver als tot

De dichtstbijzijnde kamer,

Als in die kamer een vriend wacht op

Geluk of ondergang.

Wie hou ik voor de gek? Ze had er geen woord van begrepen. Of misschien wel. Ik had het in ieder geval kunnen proberen. Maar dat is het leven, neem ik aan. Dat is gewoon hoe het leven gaat.

Het is hier de hele dag stil als vallende sneeuw geweest sinds Zingende Martha stierf. Ten minste tot zowat twintig minuten geleden, toen ik luidop poëzie begon voor te lezen. Nu schreeuwen ze allemaal tegen mij zoals ze deden tegen Zingende Martha. Ik denk maar dat iedereen hier iets moet hebben om over te schreeuwen. Maar ik negeer ze. Ik negeer ze als ze schreeuwen: 'Hou je kop, gij zotte gedichten lezende teef!'

Ik negeer ze net als Zingende Martha, want nu lees ik voor mij *en* voor Zingende Martha. Op dit moment heb ik dit gekke gevoel, dat ze hier naast me op mijn brits zit, luisterend. Misschien wel. Wie weet? In ieder geval lees ik nu luidop en dat maakt dat ik me beter voel.

*Als ik kan voorkomen dat een hart breekt,
Leefde ik niet voor niets;
Als ik een levenspijn verlicht
Of een pijn verstill;
Of een in zwijm gevallen roodborst
Zijn nest in hielp
Leefde ik niet voor niets.*

... En nu zijn alle kraaien stil. ■

Noten:

- Smudgen: een ceremonie door vele, maar zeker niet alle indiaanse naties gebruikt, waarbij salie wordt gebrand en de rook reinigt.
- U ni li si: grootmoeder van een groep kinderen.
- D.T.: delirium tremens.
- Quella Boundary: het Cherokeeeservaat in de bergen van het westelijke deel van North Carolina.

Vertaling: Annmarie Sauer
(Hoboken, mei 2002)